

Nalaz rimske brončane posude u Maloj jami kraj Studene

Ivan Radman-Livaja, Ruđer Novak,
Vlado Božić i Lovel Kukuljan

Brončana posuda iz Male jame

Trećeg srpnja 2010. donijeli su članovi Speleološkog odsjeka Hrvatskog planinarskog društva "Željezničar" iz Zagreba zagrebačkom Arheološkom muzeju malu brončanu posudu. Po tvrđenju speleologa, ona je otkrivena u Maloj jami kod Studene blizu Klane. Prilikom nalaženja speleolozi su odmah shvatili da je ta posuda vrlo stara te da je riječ o arheološkom nalazu, što se pokazalo točnim.

Riječ je o maloj brončanoj situli (stručni naziv) – odnosno lončiću ili vjedru, i to vrlo raširenog tipa na prostoru rimskog carstva, ali i na prostoru *Barbaricum*, kamo je takvo posuđe naveliko izvoženo. U tipološkom smislu taj je oblik prepoznat još prije Prvog svjetskog rata, 1907. godine, kad je o njemu pisao njemački arheolog Heinrich Willers, a definirao ju je prije Drugog svjetskog rata kao tip Westerwanna mađarski arheolog Aladar Radnóti. Otprilike istovremeno kad i Radnóti, švedski

arheolog Gunnar Ekholm predložio je svoju klasifikaciju te je ovaj oblik posude nazvao tipom Östland. U 50-im godinama još su točnije definirani i izdvojeni različiti tipovi tog osnovnog oblika. Tu tipologiju dugujemo njemačkom arheologu Hansu Jürgenu Eggersu; on za tu vrstu vjedra rabi skupni naziv koji je predložio Ekholm, odnosno Östland, te ga dijeli u podtipove od E-37 do E-43. Iako se danas još uvijek rabe oba opća termina, tj. Westerwannov i Östlandov, Eggersova je tipologija dorađena i detaljnija te danas općeprihvaćena u znanstvenoj literaturi. Stoga ćemo je i mi primijeniti u ovom slučaju.

Situle, odnosno vjedra, uvjerljivo su najučestaliji nalazi rimskoga brončanog posuđa. S obzirom na široku primjenjivost te vrste posuđa, ali i tehnološku jednostavnost, to nije nimalo čudno. Takva vjedra su korištena ne samo za skupljanje vode u izvorima i bunarima te za miješanje pića, odnosno vode i vina, što je bila uobičajena praksa

Situla - pogled sa strane (Hrvoje Grgić)

Situla - pogled na dno

Hrvoje Grgić

Restaurirani ostaci Luburnijskog limesa

u antičkom svijetu, već i kao kotlić za kuhanje. Iako su ova vjedra nesumnjivo utilitarnog karaktera, treba također napomenuti da su u nekim slučajevima služila i kao pogrebne urne. Njihova učestalost vjerojatno nije vezana samo uz razmjerno širok raspon mogućih primjena u svakodnevnom životu, već i uz činjenicu da je riječ o jednostavnim artefaktima čija proizvodnja ne zahtijeva posebno složene tehnološke procese ni iznimno obučenu radnu snagu. Stoga su se mogle izrađivati i u sasvim prosječnim metalurškim manufakturama kakvih nije manjkalo u urbanim središtima diljem Rimskog carstva.

Westerwannov, odnosno Östlandov tip posude izvorno je nesumnjivo potekao iz italskih radionica. Ta se vrsta posude odlikuje tijelom zaobljenog oblika, neki ga autori nazivaju i bačvastim, bez naglašenih ramena, s najvećim promjerom otprilike pri sredini tijela. Ne pretjerano visok otvor uvijek je izvijen u odnosu na tijelo, često s rubom presavijenim prema unutrašnjosti. S obzirom na to da je riječ o vjedru, uvijek ima ručke spojene za otvor pomoću dvije ataše, koje mogu biti također brončane, odnosno od bakrene slitine, ali i od željeza.

Vjedro iz Male jame nije velikih dimenzija, visoko je 130 mm, dok mu neravnomjeran

promjer otvora iznosi 120-123 mm. Znatnije je udubljen s jedne strane u donjem dijelu, no osnovni oblik nije mu znatnije narušen te ga po Eggersovoj klasifikaciji možemo smatrati najbližim tipu E-40. Ručka mu nije pronađena, no ostale su djelomično očuvane željezne ataše za ručku koje su za vrat otvora bile pričvršćene s po dvije zakovice (3 od 4 zakovice još su uvijek na mjestu). Zanimljivo je napomenuti da je vjedro bilo znatnije oštećeno još u rimskom vremenu, jer je cijelo dno zakrpano pločom od brončanog lima koje je za tijelo posude pričvršćeno s 19 zakovica. Takav je način krpanja metalnog posuđe bio vrlo rasprostranjen u rimskom svijetu, a s obzirom na visoku cijenu metalnog posuđa, nije nimalo začuđujuće da se takvim postupkom htjelo maksimalno produžiti iskoristivost vrijednog posuđa.

Vjedra tipa Östland datiraju se u dosta širok vremenski raspon, od augustejskog vremena gotovo do kraja 3. st., no pojedini se podtipovi mogu smjestiti u uži kronološki okvir. S obzirom da je ovo vjedro tipološki najbliže već spomenutom podtipu E-40, može se s velikom vjerojatnošću datirati u 2. stoljeće. Naravno, riječ je o kronološkom okviru u kojem se smješta proizvodnja toga tipa vjedra, no uporaba je mogla trajati i duže, tim više što je u ovom slučaju riječ o

dobrano korištenom primjerku s obzirom na opsežnu reparaturu dna. Stoga ne možemo sasvim isključiti ni mogućnost da je vjedro korišteno kroz više desetljeća te da je u jami završilo tijekom 3. st.

Već je spomenuto da ovaj tip situle vuče porijeklo iz italjskih radionica, no čini se da je dobar dio proizvodnje u 2. st. bio proširen u radionice u rajnskim provincijama. To naravno ne znači da se nisu proizvodile i na drugim mjestima. Zbog jednostavnosti oblika, nedostatka ukrasa i tehnološki nezahtjevnog proizvodnog postupka, većina znanstvenika dopušta mogućnost izrade u većem broju manufakturna diljem carstva te stoga ne možemo tvrditi da ovo vjedro nužno potječe iz Italije ili pak neke radionice s rajnskog limesa.

Najbliže analogije ovoj situli na našem području potječu iz Siska, a više primjeraka pronađeno je i u Sloveniji. Neki autori smatraju, i to s utemeljenim argumentima, da je u Sisciji, današnjem Sisku, mogla postojati dosta jaka metalurška proizvodna aktivnost te stoga nije nimalo nevjerojatna pomisao da su se ovakve situle mogle proizvesti i u tom gradu. Točno podrijetlo vjedra pronađenog u Maloj jami kod Studene vjerojatno nećemo nikad moći utvrditi sa sigurnošću, no to nije jedino pitanje na koje je teško naći odgovor.

Osnovna su pitanja: kako je uopće situla završila u jami, tko ju je mogao donijeti te gdje ju je mogao nabaviti. S obzirom na moguće namjene ovog utilitarnog predmeta, lako je pretpostaviti da je nekome mogla poslužiti za sakupljanje vode te kao kotlić za kuhanje. Ova situla nije glomazna te je kao takva vrlo pogodna za ljude koji su svoj radni vijek morali provoditi u prirodi. Kako u blizini nisu zabilježeni objekti tipa *villa rustica* ni bilo kakve urbane strukture iz tog vremena, možemo pretpostaviti da su se tim krajem tada prvenstveno mogli kretati pastiri sa stadi- ma ovaca ili koza.

U bližoj okolici nema poznatih rimskih naselja, no širi kraj je bio urbaniziran već u ranom principatu i ispresijecan mrežom prometnica, među kojima je bila i cesta koja je povezivala Akvileju, odnosno Italiju, s Dalmacijom i Panonijom, dakle prometni pravac od iznimne strateške važnosti za cijelo carstvo. Nedaleki municipij *Tarsatika* (današnja Rijeka) nije bio samo važno prometno čvorište već i razvijeno urbano

središte gdje su se nesumnjivo mogli nabaviti razni proizvodi, kako lokalne proizvodnje tako i uvezene iz drugih krajeva. O metalurškoj proizvodnji u Tarsatici možemo samo nagađati, no nema nikakve dvojbe da se u tom gradu moglo kupiti brončano posuđe, djelomično možda i lokalne proizvodnje, a vjerojatno većim dijelom uvezeno iz Italije, možda pak i iz Siscije ili nekog još udaljenijeg mjesta.

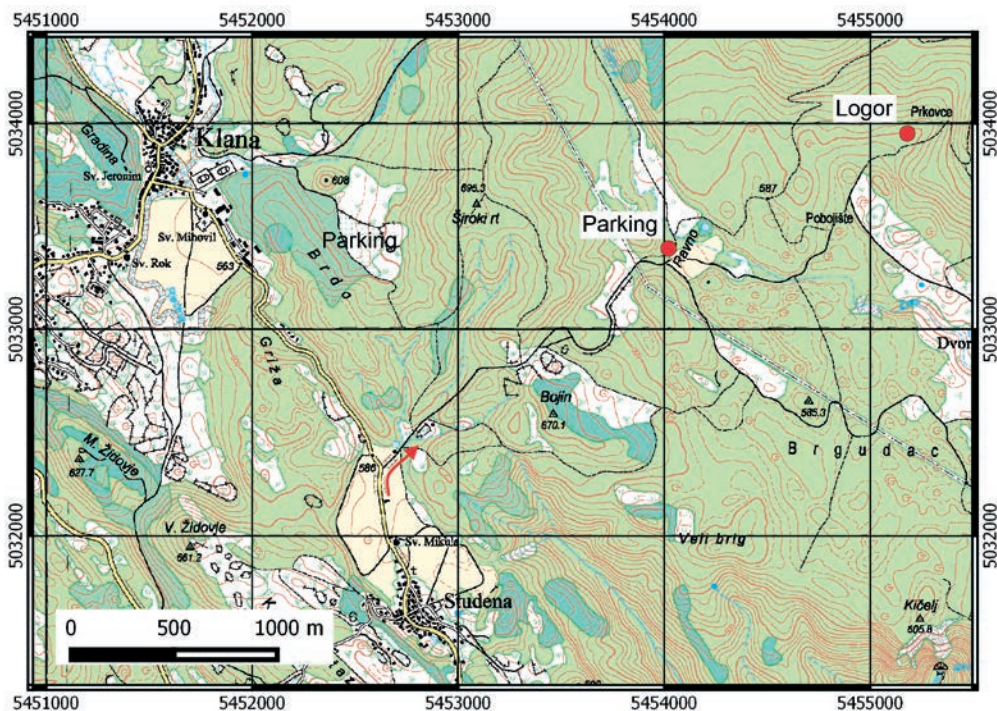
Arheološki je dokumentirano postojanje nekoliko villarustica oko Tarsatike pa možemo pretpostaviti da je cijeli kraj mogao biti razmjerno gusto naseljen. Kako pisani rimski izvori spominju istarsku i liburnsku vunu; također nema dvojbe da je ovčarstvo bilo dobro razvijeno u tim krajevima. U nedostatku konkretnih spoznaja o kontekstu nalaza ove situle, ne čini se nevjerojatnom pretpostavka da je posudu mogao izgubiti neki pastir. Taj čovjek živio je dovoljno blizu velikom naselju, odnosno Tarsatici, te je tako lako mogao doći u posjed ovakve situle čiju praktičnu namjenu u svakodnevnom životu ne moramo posebno objašnjavati.

Gledamo li povijesni kontekst, ne možemo isključiti ni jednu, istina, teže dokazivu hipotezu. Kao što je već spomenuto, ova se situla vjerojatno može datirati u 2. st. poslije Krista, a upravo u tom vremenu ovaj kraj dobiva veliku stratešku važnost za cijelo carstvo. Naime, 167. ili 168. godine (po nekim autorima i koju godinu kasnije) došlo je do provale Markomana i Kvada koji su prešli dunavski limes i probili se duboko u srce carstva, sve do Verone u Italiji. Akvileju su stavili pod opsadu, a

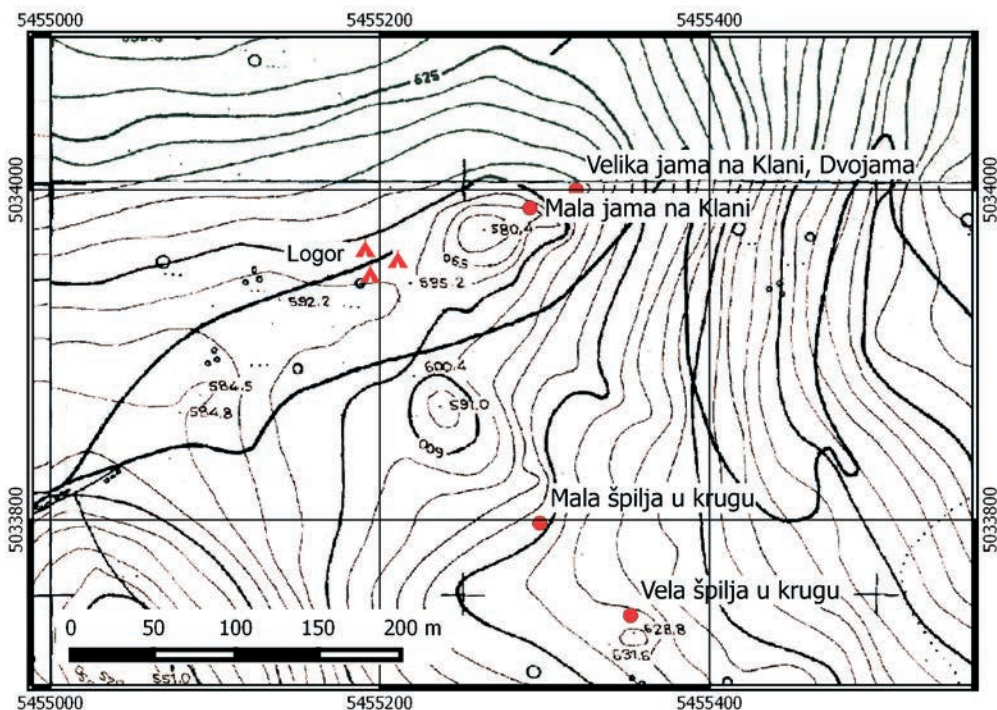

Vlado Božić

Informativna ploča uz ostatke Luburnijskog limesa

Karta prilaza od Klane ili Studene do logora (Dalibor Jirka)

Karta položaja špilja i jama oko logora (Dalibor Kušič)

Opitergium razorili. Rimljani su ih uspjeti odbaciti te su žurno pristupili utvrđivanju alpskih prijelaza preko kojih su barbari uspjeti doći do Italije. Kako je preko Tarsatike prolazila cesta koja je povezivala Italiju s Ilirikom i istočnim dijelovima carstva, taj je grad kao i cijeli okolni kraj uključen u obrambeni sustav nazvan *praetentura Italiae*. Iako ne znamo sa sigurnošću koliko su blizu Tarsatike prošli barbari na svom pohodu, svakako nije isključeno da su prohujali kroz taj kraj. U tom bi slučaju bilo za očekivati da je mjesno stanovništvo, posebice ruralno, spas tražilo bježeći u šume i planine, a špilje su oduvijek bile skloništa ljudima u nevolji.

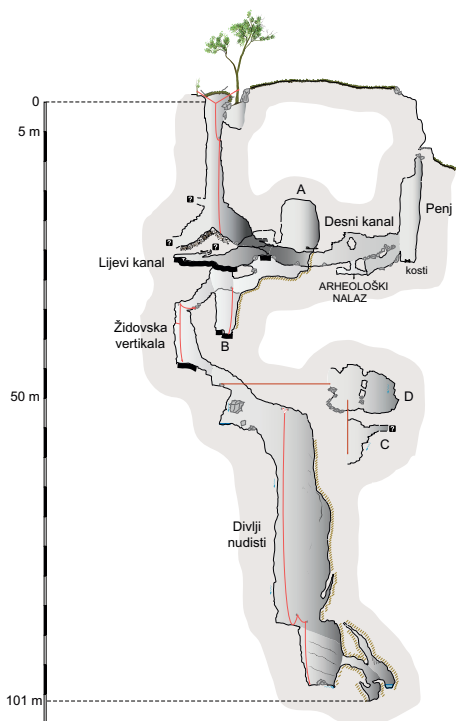
Zaključak bi bio da je bez poznavanja konteksta i bez sustavnog arheološkog istraživanja cijelog područja teško išta konkretno reći o ovom lokalitetu, a pogotovo je nemoguće donijeti dalekosežne zaključke. Ipak, nalaz ove situle je zanimljiv i važan pokazatelj koji zavrjeđuje temeljito istraživanje.

Ivan Radman-Livaja
Arheološki muzej u Zagrebu

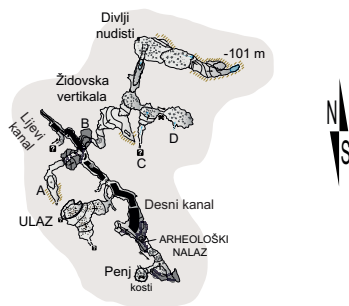
Mala jama – mjesto gdje je nađena situla

Teren istočno od Studene posljednjih je godina speleolozima idealan poligon za održavanje speleoloških škola, jer je bogat raznim krškim oblicima. U okolici mjesta za logor nalazi se više špilja i jama, od kojih su za školu zanimljive Mala jama, do nedavno duboka 21 m, Velika jama (Dvojama), duboka 55 m, Mala špilja duga 50 m i Velika špilja duga 77 m i u kojoj ima lijepih sigastih ukrasa i pitke vode u dubljim dijelovima.

Mala jama, mjesto vrijednog arheološkog nalaza, ima ulaz veličine 5 × 2 m i vertikalu dubine 18 m, koja završava siparom prekrivenim zemljom i sitnim kamenjem. U dnu siparalanalazi se naizgled neprolazno suženje, no provlačenjem se ipak može spustiti nekoliko metara niže u horizontalni dio jame, gdje se jama grana u dva kanala. Sjeverozapadni kanal, duljine nekoliko desetaka metara, tada nije bio speleološki istražen, nego samo jugoistočni dio. Taj

	Katastarski broj: Ime objekta: Mala jama kraj Dvojame		
	Broj pločice: 01-0208	GK koordinate: 5455287, 5034000	Nadmorska visina: 619 m
	Lokacija: Studena - Ravno	Duljina: 280 m	Dubina: -101 m
	Vrijeme: svi-stu 2014	Snimali: L.Kukuljan, D.Maršanić	Mjerilo: 1:500
Istraživali: SUE	Mjerili: L.Kukuljan, G.Nikolić, D.Maršanić, V.Malnar		

Ulazni otvor Male jame

Ulazna vertikala Male jame

je kanal ukupne duljine 40 m i potpuno je tada istražen i topografski snimljen. Završava zasigurnim dimnjakom koji se uzdiže prema površini 13 m. Iznad dimnjaka teren pada prema obližnjoj vrtači, pa je nadsloj stijena u ovom dijelu jame deo svega nekoliko metara. Pretpostavlja se da je ovo mjesto u prošlosti moglo biti alternativni jamski ulaz. Tijekom vremena moglo se u pretpostavljeni alternativni ulaz izvana zarušiti kamenje i zemlja, dok se s unutarnje strane prolaz zatvorio sigovinom, koja je u ovom dijelu izražena, vjerojatno upravo zbog veće količine vode koja se cijedila kroz manje kompaktni nadsloj. Mjesto pronalaska situle udaljeno je desetak metara od potencijalnoga starog otvora te je lako zamisliva hipoteza da je vjedro upravo kroz njega upalo u jamu. Procjedne vode u vrijeme velikih kiša mogle su zatim vjedro odnijeti do mjesta koje je izrazito skučen vertikalni odvojak glavnoga kanala.

Suženje ispod današnjeg ulaza te sama ulazna vertikala čine znatno veću prepreku i manje je vjerojatno da je to put ulaska situle u jamu.

Ruđer Novak – SO HPD Željezničar

Speleološko istraživanje okolice Male jame

Speleološko istraživanje zaleđa Rijeke, posebno dijela koji sadrži vodonosnike izvora rijeke Rječine, počelo je još početkom prošlog stoljeća. Tada su talijanski speleolozi, u vrijeme kada su Istra i Gorski kotar pripadali Italiji, intenzivno istraživali ovo područje (okolice mjesta Klane). Od značajnih špilja i jama tu se nalazi ponor Gotovž, koji su tršćanski speleolozi 1927. godine istražili do dubine od 420 m. Nije poznato jesu li istraživali i manje jame istočno od Klane (Prez, 1928.).

Daljnja speleološka istraživanja nastavljena su tek koncem prošlog stoljeća. Da bi saznali gdje izviri vode nakon poniranja u ponor Gotovž u klanskoj udolini i javljaju li se u izvoru Rječine, Speleološko društvo Hrvatske organiziralo je 1959., za potrebe Zavoda za geološka istraživanja i Hidrometeorološkog zavoda iz Zagreba, veliko speleološko istraživanje neposredne okolice Klane i Studene. Istraženo je tada nekoliko manjih jama pokraj Studene i ponor Gotovž do dubine od oko 250 m. Dalje napredovanje u

Vlado Božić

Suženje na dnu ulazne vertikale male jame

Vlado Božić

Dio zida za zaravnjenje ulaznog dijela Male špilje

Logor članova SO HPD Željezničar 2011.

Gotovžu spriječio je tada nagli dolazak vodene bujice u ponor. Istočno od Studene tada nije istraživano (Božić, 1990). Sljedeće istraživanje obavljeno je tek 1996., kada je geolog Mladen Kuhta, za potrebe Instituta za geološka istraživanja iz Zagreba, istraživao špilje i jame u neposrednom zaleđu Rječine, da bi saznao odakle dotječu vode u izvor Rječine. Tom je prilikom istražio i dvije špilje i dvije jame u podnožju planine Obruč, kod lokaliteta Prkovce, topografski ih snimio, opisao i ubilježio na kartu (Kuhta, 2001.).

Kada je u Kastvu 1997. osnovana Speleološka udruga *Estavela*, njezini su članovi počeli istraživati špilje i jame bliže i dalje okolice Kastva i ujedno od 2000. održavati speleološko školovanje novih članova. Ustanovili su da je za školovanje idealno smjestiti speleološki logor na području Prkovca, oko 3,5 km sjeveroistočno od Studene, u plitkoj kotlini gdje se u neposrednoj blizini nalaze dvije lako dostupne špilje i dvije jame (Reš, 2007). O tome su obavijestili i kolege speleologe iz Speleološkog odsjeka Hrvatskog planinarskog društva Željezničar, koji od 2008. na tom terenu održavaju i svoje speleološke škole (Tutiš, 2009. i 2010.).

Do mjesta za logor najlakše je doći autom iz sela Studene. Odatle treba krenuti na sjever cestom prema Klani oko 500 m do odvojka u smjeru sjeveroistoka, produžiti zavojitom makadamskom cestom još oko 2,5 km do velike livade (na karti označena nazivom Ravno), gdje treba ostaviti vozilo. Pješice treba krenuti na istok još oko 150 m do kraja livade, proći pokraj informativne ploče i ostatka Liburnijskog zida te nastaviti još oko 2 km u smjeru istoka pa sjeveroistoka, preko područja na karti imenovanog kao Pobojište, do mjesta za logor. Tu je kamenom ograđeno ognjište, a oko njega postavljeni balvani za sjedenje.

Školarci moraju od parkirališta, noću, pomoću karte i poznatih koordinata, pronaći mjesto logora (koordinate logora su: $x=5033,950N$, $y=5455,200$, $z=600$ m), a danju posjetiti Malu špilju u krugu, dugu 50 m, Veliku špilju u krugu, dugu 77 m, te Malu jamu, duboku 21 m i Veliku jamu ili Dvojamu duboku 55 m. Nacrte tih špilja i jama objavio je Mladen Kuhta 2001.

Zbog nalaza rimske brončane posude posebno je zanimljiva Mala jama, 100 m sjeveroistočno od središta logora, ali i Mala špilja u krugu

udaljena oko 170 m u smjeru jugoistoka, na oko 25 m višoj razini. U svom članku (Speleolog br 46/47 za 1998-99 godinu) Mladen Kuhta je Malu jamu imenovao kao objekt S-8, dubok 21 m. Iz toga je nacрта vidljivo da je speleolog došao samo do suženja na kraju sipara koji nije prošao i zaključio da je to kraj jame. Suženje su proširili speleolozi u kasnijim istraživanjima i ušli u vodoravni dio jame. Taj dio jame topografski je sniman 2009. i tom je prilikom nađena brončana posuda.

Ulazna prostorija Male špilje, široka oko 4 m, duga oko 5 m i visoka 1,5-2 m, umjetno je zaravnjena i prema unutrašnjosti zagrađena kamenim blokovima, očito prilagođena za privremeni boravak. Danas nije moguće zaključiti u koje doba je taj ulazni dio korišten za boravak. Treba napomenuti da je Velika špilja udaljena od Male svega 90 m u smjeru jugoistoka, ali zbog uskog i strmog ulaza nije pogodna za boravak: u njoj gotovo cijele godine ima vode, odakle su se mogli snabdijevati korisnici Male špilje. Zbog toga bi bilo dobro obaviti detaljno arheološko istraživanje obiju špilja, ali i cijele okolice te ustanoviti vrijeme njihova korištenja. Možda je Mala špilja služila za privremeni boravak ljudi koji su aktivno koristili nađenu brončanu posudu u Maloj jami.

Nije na odmet podsjetiti na toponim *Pobojište* između Male jame i Luburnijskog zida, jer podsjeća na bojište, odnosno područje ratovanja nekadašnjih vojski. Blizina sadašnjih ostataka Liburnijskog limesa tome ide u prilog.

Vlado Božić – SO HPD Željezničar

Mala jama – nova otkrića

Tijekom obučavanja novih speleologa, znatizeljni školarci zavirili su u mnoge kutke ovih jama, ali novih nacрта ili istraživanja nije bilo. Tek 2010. dobiva Mala jama novi nacrt kada je, osim školske ulazne vertikale, ucrtan i Desni kanal u kojem je pronađen rimski lončić. Speleoškola SU Estavele 2013. godine potaknula je neke članove da se okolica logora, koju članovi SU Estavele nazivaju Brgudac, pomnije istraži. Pored istraživanja ostalih objekata na Brgudcu, Mala jama i Dvojama bile su ciljem najvećeg broja akcija zbog pronalaska mnogih novih kanala i vertikala u oba objekta. Nakon nedavnog završetka istraživanja u Maloj jami dubina joj iznosi 101, a duljina 280 m. Istraživanja u Dvojama su u tijeku, no izgledno je

da će i ta jama doseći slične, ako ne i veće vrijednosti dubinom i duljinom.

Po pričama “željezničara”, u Maloj jami je postojala vertikala u Lijevom kanalu koju je trebalo jednostavno opremiti i nastaviti istraživanje. Upravo to smo učinili mi, članovi SU Estavele, u jednoj od akcija u svibnju 2013. Opremljena Židovska vertikala vodila je dalje prema meandru u kojem je kamen padao iznenađujuće dugo i glasno. Zbog nedostatka opreme za širenje uskog ulaza u vertikalu, istražili smo najprije susjednu dvoranu iz koje su dolazila dva malena aktivna vodena toka i gubila se u zarušenju u smjeru nove vertikale. Široke dimenzije kanala, prostrana vertikala i vodeni tokovi bili su dovoljan razlog da se čim prije vratimo i nastavimo istraživanje. Nakon proklesavanja ulaza u novonazvanu vertikalu Divlji nudisti, otvorio se prevjes od 34 m do police. Bili smo desetak metara iznad vidljivog dna, no veliki sigasti saljev koji se spuštao duž vertikale do dna nije slutio na dobro. Očekivano se nažalost i desilo. Iako se niz jednu ispranu stranu vertikale slijeva voda, na drugoj se strani zlokobno spušta širok saljev koji na dnu sprječava bilo kakav daljnji prolazak. Entuzijazam za Malom jamom ipak nije splasnuo, već smo se orijentali na druge upitnike. U lipnju je prokopan zemljasti završetak Lijevog kanala iz kojeg se potom grana meandrić sa zaglavljenom glondom, dok je u kolozovu ispenjan dimnjak na kraju Desnog kanala koji završava zarušenjem. Dotični penj je zanimljiv zbog velike količine kostiju na dnu, ali i blizine površine, što ukazuje da je Mala jama ne tako davno imala dva ulaza.

Iako su istraživanja u jami formalno završena, postoji još niz upitnika koji s novom voljom mogu u budućnosti dovesti do zanimljivih rezultata. Mala jama kraj Dvojame i Dvojama (pravilnije, Sustav Dvojama – S-7) razgranate su i vrlo blizu jedna drugoj pa postoji mogućnost spajanja u još veći sustav koji bi imao duljinu preko 500 m i čak 4 ulaza, što bi bila rijetkost za ove krajeve. Vrijedi napomenuti i da su oba objekta nekoć imala ponornu funkciju, što je vidljivo po fasetama i uglađenim stijenama (Kuhta, 2001).

Lovek Kukuljan – SU Estavele

Literatura (poredana kronološki):

- CESARE PREZ, 1928: L' esplorazione dell' abiso Federico Prez. Le Grotte d'Italia, Postojna, god. II, br. 2, str. 49-53
- VLADO BOŽIĆ, 1990: U ponoru Gotovž prije trideset godina. Naše planine, Zagreb, br. 7-8, str. 169-173 i br. 9-10, str. 216-219
- VLADO BOŽIĆ, 2001: Istraživanje ponora Gotovž 1959. godine. Zbornik Društva za povjesnicu Klane, Klana, sv. 6, str. 331-355
- MLADEN KUHTA, 2001: Speleološki objekti u području navlačne strukture Rječine. Speleolog, Zagreb, god. 46/47, za 1998-1999, str. 23-29
- DALIBOR REŠ, 2007: 7. Kastavska speleološka škola. Subterranea Croatica, Karlovac, br. 8, str. 40
- STIPE TUTIŠ, 2009: Izvješće o speleološkoj školi SO HPD "Željezničar" u 2008. godini. Speleolog, Zagreb, god. 56, za 2008, str. 107-108
- STIPE TUTIŠ I JOSIP DADIĆ, 2010: Speleološka škola SO-a HPD "Željezničar" 2009. Speleolog, god. 57, za 2009, str. 103-105

Finding of the Roman bronze situla in Mala jama near Studena

For couple of years the speleologists from Kastav and Zagreb spend part of their training programs near the village Studena, north of Rijeka, where they organize a camp and visit the nearby caves and pits. During the speleological training in 2010, the bronze situla, classified as the type S – 40 (Eggers' classification), was found in the short side passage in the Mala jama, that was 21 m deep at the time. This type of vessels were made in several Roman workshops from Siscia and Tarsatica to some of the Roman provinces on the Rhine river. This one was probably made in the end of the 2nd century. Those vessels were commonly used by the inhabitants of the areas surrounding Tarsatica (present-day Rijeka). Close to the Mala jama, Mala špilja is located and its entrance part is leveled and partially supported by the wall, which means that humans stayed in it, maybe in the period of antiquity. It is possible that someone who used to stay in the cave had lost this situla. Archeological explorations of the area have not yet been carried out, although there are remains of the Liburnian Limes nearby. The most recent explorations of the Mala jama from the year 2013 have shown that the pit is 101 m deep.